

Datum
2019-11-28

Diarienummer
KS-2019/407

Remissutlåtande – Huddinge kommuns arkitekturstrategi

Sammanfattning

Remissförfarande genomfördes under tiden den 12 februari – 19 juni 2019 genom att information om arkitekturstrategin sändes till berörda remissinstanser för yttrande samt kommunicerades på kommunens hemsida samt i lokalmedia.

Arkitekturstrategin har funnits tillgänglig på kommunens hemsida, både i sin helhet och i en sammanfattad version.

Remissutlåtande innehåll

Remissutlåtande – Huddinge kommun Arkitekturstrategi.....	1
Sammanfattning	1
Beskrivning av ärendet.....	1
Hur har remissen gått till?	1
Inkomna yttranden från remissinstanser	2

Beskrivning av ärendet

Samhällsbyggnadsavdelningen på kommunstyrelsens förvaltning fick i verksamhetsplanen för 2016 i uppdrag att, tillsammans med berörda förvaltningar och sektioner, ta fram en gestaltungsstrategi som ska visa Huddinges ambitioner kring gestaltningen i både befintliga och nya områden.

Arkitekturstrategin syftar till att bidra till stadsmiljöer där människor vill vara och bo. Huddinge är inne i en intensiv utvecklingsfas som kommer att få stor betydelse för kommunens framtida karaktär. Hur vi väljer att planera och utforma byggnader, parker, torg och gator blir avtrycket av vår tid som vi med stolthet ska lämna över till kommande generationer. Det finns ett stort behov av att öka kunskapen om arkitekturens roll och värde, för att göra den tillgänglig och användbar för både allmänhet, besökare och näringsliv.

Arkitekturstrategin har tagits fram av en projektgrupp under ledning av samhällsbyggnadsavdelningen på kommunstyrelsens förvaltning.

Hur har remissen gått till?

Remissen har pågått under tiden 12 februari – 12 april 2019. Information om arkitekturstrategin har skickats till berörda remissinstanser och nämnder med flera. Under remisstiden har arkitekturstrategin funnits tillgänglig på Huddinge kommuns hemsida. Arkitekturstrategin har funnits både i sin helhet och i en sammanfattad version. En dialogworkshop hölls också under remisstiden med Arena Huddinge med syfte att presentera och diskutera strategin för byggaktörer verka i kommunen.

Inkomna remissvar och yttranden har sammanställts och sammanfattats i detta remissutlåtande men finns tillgängliga i sin helhet i kommunens planakt. Samtliga remissvar och yttranden bemöts i kommentarer nedan.

Inkomna yttranden från remissinstanser

Funktionshinderrådet

Funktionshinderrådets övergripande synpunkt är att funktionsrättsperspektivet är frånvarande i förslaget till Huddinge kommuns arkitekturstrategi. Särskilt vill rådet lyfta principen om universell utformning som handlar om att allt nytt som skapas ska göras tillgängligt för alla, samt vikten att göra rätt från början. Vidare understryker rådet att en tillgänglig miljö är bra för alla oavsett funktionsförmåga. Till sist kommer rådet med förslag på ett antal skrivningar som kan läggas till för att synliggöra funktionsrättsperspektivet.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen delar inte uppfattningen att funktionsrättsperspektivet är frånvarande i arkitekturstrategin, däremot delar samhällsbyggnadsavdelningen förvaltningens syn på vikten av funktionsrättsperspektivet. Tillgänglighet och allas lika rätt att delta på likvärda villkor ska vara en självklarhet i planeringen av den byggda miljön. Strategin ändras således efter inkomna synpunkter för att synliggöra funktionsrättsperspektivet än mer.

Bygglov- och tillsynsnämnden

Bygglövs- och tillsynsnämnden välkomnar att en kommunövergripande arkitekturstrategi har tagits fram. Sammanfattningsvis menar nämnden att remissen är väl utarbetad. Nämnden efterlyser dock ett förtydligande av hur dokumentet ska användas, om det exempelvis ska vara vägledande vid bygglov utanför planlagda områden, samt definitioner av en del av de begrepp som används, till exempel olika hustyper.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Efter remissrundan förtydligas statusen på arkitekturstrategin och hur det ska användas. En metodhandbok för arkitekturstrategin håller parallellt med arkitekturstrategin på att tas fram där genomförandefrågor förtydligas ytterligare.

Förskolenämnden

Barn och ungdomsförvaltningen menar på att det är viktigt ur förskoleverksamhetens perspektiv att det planeras för separata förskolegårdar och lekgårdar för de boende. Förvaltningen lyfter också fram att djupet på eventuella öppna dagvattenlösningar inte får utgöra en fara för barnen. Avslutningsvis påtalar förvaltningen att det är av vikt att strategin inte leder till fördyrningar vilket då skulle innebära att mindre resurser kan läggas på den pedagogiska verksamheten.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar förskolenämndens yttrande. Arkitekturstrategin syftar inte till att ersätta de avvägningar varje enskilt projekt måste genomgå. Inte heller berörs hur förskolegårdarna bör utformas eller hur dagvattnet ska omhändertas för specifika verksamheter. Bilden av risken att strategin ska leda till fördyrningar så att mindre pengar kan läggas på den pedagogiska verksamheten, delar inte samhällsbyggnadsavdelningen. Målet med strategin är tvärtom att den ökade tydligheten och omhändertagandet av viktiga frågor som rör gestaltningen tidigt i projekten, istället ska leda till att betydligt färre omtag behöver göras. Arkitekturstrategin vill visa att en god gestaltning inte handlar om de dyraste lösningarna utan snarare om medvetna avvägningar.

Grundskolenämnden

Barn och ungdomsförvaltningen ser vissa utmaningar med strategin, där bland annat vikten av en lugn och vilsam arkitektur och färgval pekas ut för grundskolor. Förvaltningen lyfter särskilt fram att elever med särskilda behov gynnas av en lugn och harmoniserande miljö och att det därför är viktigt att säkerställa hur omkringliggande byggnader utformas. Vidare lyfts skötsel och underhåll fram som viktiga frågor, framförallt angående gröna tak och gröna fasader. Där förvaltningen ser det positiva utifrån bland annat ett dagvattenperspektiv men samtidigt menar att driften måste säkerställas för att minimera risken för bland annat vattenskador och följande fördyrningar. Till sist menar förvaltningen att det är viktigt att säkerställa att strategin inte leder till fördyrningar som kan medföra att mindre resurser kan läggas på den pedagogiska verksamheten.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Det bör dock läggas till att arkitekturstrategin inte lägger någon värdering i frågor som rör färgval, eller materialval. Det strategin tar fasta på är avvägningar utifrån platsens specifika förutsättningar och kommande ändamål. Strategin ersätter inte på något sätt enskilda avvägningar i projekten utan syftar till att fungera som stöd för att synliggöra vikten av en god gestaltning. Samhällsbyggnadsavdelningen delar vidare vikten av att kopplingarna mellan byggnaderna och dess omgivning är viktig att fokusera på. Gällande hur skötsel och underhåll ska skötas, menar samhällsbyggnadsavdelningen att det ligger utanför strategin. Arkitekturstrategin ger råd och riktlinjer som syftar till att säkerställa en god gestaltning, men den ersätter som nämnt tidigare inte enskilda avvägningar. Där är bland annat drift en av frågorna som också måste tas hänsyn till.

Bilden av risken att strategin ska leda till fördyrningar så att mindre pengar kan läggas på den pedagogiska verksamheten, delar inte samhällsbyggnadsavdelningen. Målet med strategin är tvärtom att den ökade tydligheten och omhändertagandet av viktiga frågor som rör gestaltningen tidigt i projekten, istället ska leda till att betydligt färre omtag behöver göras. Strategin vill visa att en god gestaltning i första hand handlar om medvetna avvägningar och inte är kostnadsdrivande per automatik.

Haninge kommun

Haninge kommun ser positivt på att Huddinge kommun tagit fram en arkitekturstrategi. Ett tydligt dokument som är lätt och logiskt att hitta i. Bland annat känner Haninge igen sig i beskrivningen av begreppet ”sår”, inte minst när 60 och 70 talets ibland osammanhängande strukturer ska kompletteras till dagens mer stadsmässiga ideal. Det Haninge lyfter fram som förbättringsmöjligheter är fler illustrationer, möjligtvis i kapitlet om skala eller vid texten om stadsgator. Före/efter bilden på Masmo torg var väldigt illustrativ och Haninge ser gärna fler liknande exempel på hur gestaltning kan förändra en plats.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet och tar tacksamt emot synpunkterna.

Huge Bostäder AB

Huge Bostäder AB är positiv till Huddinge kommuns ambition att sträva mot en god bebyggd och utformad miljö. Den föreslagna arkitekturstrategin åskådliggör ambitionerna på ett tydligt sätt och dess struktur, innehåll och arbetssätt överensstämmer väl med Huges vilja att utveckla våra fastigheter.

Ett område som strategin skulle kunna förtydliga ytterligare är resonemang kring intresseavvägningar och dess betydelse för slutliga resultat. Det är viktigt att skilja på hur styrning sker från riktlinjer, strategier eller ambitioner. Likaså är det viktigt att framhålla att det inte finns en metod eller ett facit för goda resultat, liksom att många fler faktorer påverkar det framtida resultatet än det som avhandlas i den nya arkitekturstrategin. Det är viktigt att det finns en flexibilitet och att anpassningar sker till gällande förutsättningar eftersom det inte alls är ovanligt att motstridiga intressen ska avvägas och det i stor utsträckning handlar om prioriteringar för att komma fram till vad som är möjligt att genomföra. En strategi bör inte vara något som slaviskt ska följas eller betraktas som lag, eftersom det kan vara det godas fiende, och i vissa fall motverka sitt eget syfte. Ett exempel är önskan om varierad skala, som ensamt inte har ett egenvärde, utan måste vägas mot omgivningen, och skulle kunna ha en underordnad betydelse vid en prioritering.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Arkitekturstrategin ska vara ett hjälpmedel för att kunna hålla fast vid den goda gestaltningen från ett projekts början till dess genomförande.

Arkitekturstrategin syftar dock inte till att ersätta avvägningar som görs i de specifika projekt. Istället syftar strategin till att lyfta frågorna som rör gestaltningen – och att det i många fall handlar om att värdera och göra tydliga val tidigt i ett projekt.

Huddinge konstnärsklubb

Huddinge konstnärsklubb vill inte bara att möjligheten att tillföra konst ska beaktas utan vara en regel. De vill vidare att strategin uppmanar till att politiska beslut ska tas utifrån den så kallade ”1 procents regeln”. Vidare pekar de på vikten av att

planera för konst tidigt i byggprocesserna. Sammanfattningsvis menar de att offentlig konst kan skapa socialt hållbara och konstnärligt intressanta rum och uttryck.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Arkitekturstrategin pekar ut vikten av konst i offentliga miljöer och samhällsbyggnadsavdelningen delar vidare uppfattningen om att konst kan bidra till att skapa socialt hållbara och konstnärligt intressanta rum. Däremot är inte syftet med arkitekturstrategin att låsa en viss nivå av konst i projekten eller på något sätt föregå eventuella politiska beslut.

Klimat- och stadsmiljönämnden

Klimat- och stadsmiljönämnden tycker överlag att arkitekturstrategin är ett väl utarbetat förslag, men saknar att strategin tydligt pekar ut kommunens inriktning av mål för att minska klimatpåverkan. Bland annat hänvisas till kommunens styrdokument *Mål och budget* som anger att ett livscykelperspektiv ska användas vid ny- och ombyggnation, genom exempelvis klimatsmarta material. Vidare anser förvaltningen att det bör tilläggas att växtlighet minskar buller, samt att den biologiska mångfalden bör beaktas mer än tidigare när det gäller såväl anläggning som drift av grönområden och parker.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Syftet med strategin är att lyfta vikten av den goda gestaltningen. Strategin ersätter dock inte på något sätt de avvägningar som görs i varje enskilt projekt. Dock lyfter strategin fram vikten av att minska klimatpåverkan i flera avsnitt, bland annat genom att trycka på att hållbara material bör användas. Vidare lyfts även vikten av grönska som en naturlig och integrerad del i planeringen fram gång på gång i strategin. Kopplingen mellan grönska och människors hälsa lyfts, likväl att grönska också påverkar lokalklimatet genom att bland annat genom att skapa skugga, bättre luftkvalitet och att sänka temperaturen vid värmeböljor. Att grönskan även minskar buller samt kopplingen till den biologiska mångfalden läggs dock till i strategin samt att *Hållbart stadsbyggande* har fått en egen rubrik i inledningen där övergripande koppling mellan arkitekturstrategi och just hållbarhet beskrivs mer.

Tillväxt- och regionplanenämnden

Tillväxt- och regionplanenämnden ser positivt på att kommunen tar fram en arkitekturstrategi och ser likt kommunen ett glapp och en svårighet med att hålla kvar gestaltningen genom långa projekt. Nämnden vill dock understryka vikten av att utformningen av gatumiljöer bör beakta regionala riktlinjer (framförallt RiPlan och RiBuss samt utformningsprinciper enligt Regional cykelplan för Stockholms län). Vidare menar nämnden att statusen på kommunens arkitekturstrategi, om den är vägledande eller styrande bör förtydligas.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Kommunens arkitekturstrategi gör inga egna ställningstagandet gällande gatustruktur, utan hänvisar till de beslutade styrdokument i kommunen som rör trafik och gatuutformning. Dessa

följer vidare de framtagna regionala riktlinjerna. Dock belyser strategin vikten av att utforma gaturummen på ett sätt så det ger tillbaka till platsen och som ett sätt att få in grönska i stadsrummet. Arkitekturstrategin ska vidare förstås som ett styrdokument, motsvarande kommunens andra styrdokument, exempelvis dagvattenstrategin, trafikstrategin med flera. Arkitekturstrategins status har förtydligats i dokumentet efter remissen.

Trygghet- och säkerhetssektionen

Trygghets- och säkerhetssektionen anser att samtliga riktlinjer i arkitekturstrategin bör kompletteras med särskilda riktlinjer för trygghet och säkerhet samt tillhörande grundprinciper baserade på Trygghetsmodell Bo Tryggt 2030 (som är under framtagande). Vidare menar sektionen att kopplingen mellan brottsförebyggande genom arkitektonisk design och framtida arkitektur behöver konkretiseras på ett enhetligt och systematiskt sätt i kommunens kommande arkitekturstrategi.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Dock delar inte samhällsbyggnadsavdelningen bilden av att riktlinjerna behöver kompletteras med särskilda riktlinjer för trygghet och säkerhet. Däremot delas bilden av vikten av att trygghetsfrågorna tas om hand inom samhällsbyggnadsprocessen.

Arkitekturstrategin utgår bland annat ifrån strategin "läka sår" som i allra största grad pekar ut hur arkitektur och god gestaltning kan hjälpa till att skapa trygga miljöer. Vidare anser samhällsbyggnadsavdelningen att trygghetsperspektivet är återkommande i arkitekturstrategin. Arkitekturstrategin ersätter inte andra styrdokument eller avvägningar som görs i varje enskilt projekt. Istället syftar strategin till att lyfta vikten av gestaltungsfrågan och belysa de positiva földeffekter en medveten och god gestaltning kan ha för kommunen. Inte minst ur ett trygghetsperspektiv.

Snättringe fastighetsägarförening

Snättringe fastighetsägarförening ser en risk med arkitekturstrategin, att delar av planbeslut låses fast redan innan planen går ut på remiss. Vidare betonar de att arkitekturstrategin inte får bli ett hinder för den demokratiska processen och att planers anpassning till strategin borde vara en del i remissprocessen för nya planer.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Risken att delar av planbeslut låses fast innan planen går ut på remiss ökar inte genom arkitekturstrategin, tvärtom bör strategin kunna leda till en både smidigare och tydligare planprocess. Samhällsbyggnadsavdelningen ser inte heller en risk med att strategin blir ett hinder för den demokratiska processen. Tvärtom, ser vi att strategin kan göra den demokratiska processen tydligare genom att vi i vår kommunikation är tydligare och att gestaltningen blir mindre personberoende. Det bör bli enklare för medborgarna att följa händelseförloppet i planprocessen.

Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsförvaltningen anser att förslaget till arkitekturstrategi är ett angeläget och tydligt måldokument. Förvaltningen vill dock påminna om de skrivningar som rör kultur i samhällsplaneringen som finns i kommunens kulturpolitiska program, som pekar ut kulturen som en bärande del i utformningen av nya bostadsområden, parker och torg, förskolor- och skolor samt andra verksamhetslokaler. Tidig samverkan är viktigt och i största möjliga mån finna samordningsvinster mellan olika verksamhetsområden. Vidare har förvaltningen ett antal särskilda kommentarer av mer sakinnehåll. Till sist pekar förvaltningen ut vikten av att gränsdragningar mellan förvaltningar och kommunala bolag tydliggörs och kopplas till strategins olika delar, samt hur strategin förhåller sig till externa parter som bygger och/eller äger fastigheter.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Arkitekturstrategin ska vara ett hjälpmedel för att kunna hålla fast vid den goda gestaltningen från ett projekts början till dess genomförande.

Arkitekturstrategin kommer dock inte ersätta de avvägningar som görs i projekten. Istället syftar strategin till att lyfta frågorna som rör gestaltningen – och att det i många fall handlar om att värdera och göra tydliga val tidigt i ett projekt, snarare än att det ska kosta mycket mer. Enskilda avvägningar kring bland annat drift, underhåll och annat måste fortfarande göras i varje specifikt sammanhang. Strategin ska dock fungera som hjälp för att kunna göra avvägningar i varje enskilt fall. Efter remissen har det kulturpolitiska programmet lagts till som en hänvisning i arkitekturstrategin.

Dock håller samhällsbyggnadsavdelningen med om att statusen på strategin kan förtydligas, bland annat med avseende på externa parter som bygger och/eller äger fastigheter.

Vårby-Fittja hembygdsförening

Vårby-Fittja Hembygdsförening är positiva till att kommunen tar fram en arkitekturstrategi, men ställer sig frågan hur bra det kommer bli i verkligheten. Hembygdsföreningen presenterar sedan ett antal exempel på hur de menar att kommunen tidigare inte gjort de bästa valen ur ett gestaltungs-perspektiv.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet. Förhoppningen är att en kommunövergripande arkitekturstrategi ska bidra till att framtida beslut som tas är medvetna. Dock ersätter inte arkitekturstrategin andra styrdokument och alla riktlinjer kommer inte heller vara relevanta i alla projekt. Avvägningar och sammanvägda bedömningar kommer fortsatt att behöva göras.

HUSF

Huddinge samhällsfastigheter (HusF) saknar den ekologiska hållbarhetsaspekten i kommunens arkitekturstrategi. De menar att frågan om ekologisk hållbarhet förmodligen kommer vara vår generations viktigaste fråga att försöka hitta lösningar på. Byggnader står för en stor del av klimatavtrycket. För att få med

detta menar HusF att strategin bör få ett femte steg, med fokus på just ekologisk hållbarhet. Vidare bör även barnperspektivet få mer plats i arkitekturstrategin.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet – och håller med om att frågan om ekologisk hållbarhet är viktig framåt. Efter remissutskicket har arkitekturstrategin förtydligat skrivningarna kring hållbarhet generellt genom att bland annat få en rubrik om hållbart stadsbyggande i inledningen. Även barnperspektivet har fått större plats i strategin efter remissen.

Pensionärsrådet

Pensionärsrådet menar att arkitekturstrategin, likt översiktsplanen, saknar ett äldreperspektiv. De ser inte att äldre invånares behov eller önskemål är nämnda. Vidare bör stadsrum, mötesplatser och offentliga byggnader redan i planeringsstadiet vara tillgänglighetsanpassade för äldre och funktionshindrade. Det finns också ett behov av fler sittplatser i när- och ytterområden samt villaområden och parker. Framöver ser även pensionärsrådet att bilparkeringar kommer att behövas, men att de i framtiden bör ersättas med parkering under mark eller i mer yteffektiva parkeringshus.

Slutligen menar pensionärsrådet att kommunen bör ha ett skönhetsråd i kommunen som finns med i planeringen.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet, men håller inte med om att det saknas ett äldreperspektiv i arkitekturstrategin. Arkitekturstrategin pekar på att en god gestaltning också är en tillgänglig gestaltning. Efter remissen har dock ett antal skrivningar om tillgänglighet setts över och förtydligats för att göra det än tydligare. Dialog och tillvaratagandet av invånarnas lokalkunskap pekas också ut som en viktig aspekt i arkitekturstrategin. Där är äldreperspektivet en stor del. Vidare noterar förvaltningen synpunkten kring ett skönhetsråd. Det är dock inte aktuellt i dagsläget. Istället är förhoppningen att arkitekturstrategin ska synliggöra gestaltungsfrågorna samt bidra till att det som byggs håller en högre kvalitet.

Workshop med Arena Huddinge

Under remisstiden för arkitekturstrategin arrangerades en workshop för Arena Huddinge med ett 15-tal byggherrar som är verksamma inom kommunen. Syftet med workshopen var att informera och diskutera förslaget särskilt utifrån genomförarperspektivet. Synpunkter och kommentarer som inkom under workshopen redovisas i bilaga 1.

Följande remissinstanser har inte svarat:

Boverket

Länsstyrelsen i Stockholms län

Stockholms stad

Botkyrka kommun

Tyresö kommun

SKL

Stockholms länsmuseum

Sveriges Arkitekter

Föreningen för samhällsplanering

Följande remissinstanser har ingen erinran:

Social- och äldreomsorgsförvaltningen

Yttranden från övriga

Övrigt yttrande 1

Yttrandet framhåller att kommunen bör satsa på närområden och inte bygga stora shoppingcenter, vidare bör kommunen undvika att bygga fyrkantiga lådor med färger som skär sig mot varandra och omgivningen. Villakarakteren ska behållas och skyskrapor undvikas bland låghus. Det bör anläggas fler grönområden och kommande bebyggelse ska inte byggas för tätt.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet och vill framhålla att de flesta av synpunkterna tas om hand i arkitekturstrategin. Bland annat att det bör satsas på lokala centrum och inte externa shoppingcenter, att villakarakteren är viktig att beakta och att eventuell förtätning bör ske med stor finesse och hänsyn till befintliga förhållanden. Vikten av grönska i staden framhålls också i strategin samt att täthet och skala bör hanteras med stor varsamhet. Däremot görs ingen värdering av olika typer av husformer i strategin. Istället vill strategin belysa vikten av att inkludera gestaltungsfrågan tidigt i projekten och svara på frågan vad projektet ska bidra till på platsen.

Övrigt yttrande 2

Personen i fråga vill slippa fler svarta och mörkgråa byggnader, en trend som hen menar varat obegripligt länge och lämnar dystra avtryck.

Kommentar:

Samhällsbyggnadsavdelningen noterar yttrandet men vill tillägga att strategin inte styr eventuella färgval utan handlar om på ett mer övergripande plan om att synliggöra och lyfta fram vikten av en god gestaltning.

Karin Segerdahl

Områdesplanerare

Albin Lindeskär

Planarkitekt